

לא הנצחה, המשכיות: התגובה המפעימה של אברהם למותה הפתאומי של שרה

אריאל זוהר, ילד כמעט בן 13 ביישוב ניר עוז הסמוך לעזה, יצא בבוקר שמחת תורה לרכב על אופניו בשבילי הקיבוץ. פתאום החלה התופת. מטח טילים ופצצות מרגמה היה חיפוי על מאות מחבלי חמאס שפרצו פיזית ליישוב. אריאל המבוהל חיפש את הבית הראשון לרוץ אליו ומצא את מעונו של רכז הביטחון ביישוב (רבש"ץ). האישה הכניס אותו לממ"ד ויצא בגבורה להילחם על הקיבוץ.

אריאל הסתתר באימה שעות ארוכות בתוך הממ"ד וכשיצא התגלתה המציאות הנוראה מכל תיאור: הוא היחיד שניצל מכל משפחתו, משפחת יניב זוהר, צלם ישראל היום, שנטבחה באכזריות.

קרובי משפחה באו לאסוף אותו לבית הסבא בראשון לציון, אבל לאריאל הייתה בקשה יחידה: "בעוד שבועיים אני חוגג בר מצווה ואבא התכוון להעניק לי את התפילין שהוא קיבל מאבא שלו ואביו קיבל מאביו. אנא תצילו את התפילין מהבית השרוף". הבקשה הגיע למוטי אוטמזגין, איש זק"א, ששכנע את הצבא לאפשר לו להיכנס. תחת אש צולבת הוא נכנס עם קבוצת חיילים לביתם והוציא את התפילין.

הם המשיכו לבית הסבא בראשון לציון והוא אמר מילים שרק יהודים מבינים: "אני ראיתי את ההורים שלי נרצחים מול עיני בשואה, ולא יאומן שגם הנכד שלי רואה את אותו הדבר. אבל כשם שהם נכשלו אז, כך הם ייכשלו עכשיו והבן שלי יגדל את נכדיו בארץ ישראל עם אותה הרוח ואתה המסורת".

הסיפור מעביר מסר גדול על הדרך לזיכרון יהודי. כשאדם חווה פרידה מאדם יקר, הוא מסרב לקבל את המוות. בוערת בו תשוקה להחזיר את ההולך. זאת תכלית מוסד ההנצחה: להשאיר את יקירנו זכורים.

אבל אריאל מלמד את הדרך הכי עוצמתית לזיכרון: **המשכיות**. אנו לא מוצאים מנוחה בחקיקת שם יקירנו על לוח אבן צונן, גם לא בתרומת כיכר או בניין על שמו, אלא בהענקת רציפות למה שהוא חולל. המעט שאנו חייבים לעשות למען האנשים שמסרו חייהם בשבילנו הוא להתמיד במה שהם התחילו וכך להפוך את חייהם לנמשכים, **לחוליה בשרשרת ארוכה**, שנבנים עליה קומות של נצח.

נבין את הדברים לעומק, באמצעות שאלה שנראית קטנה, אבל טומנת בחובה עולמות שלמים: איפה "חיי שרה"? איך פרשה שאין בה מילה על חיי שרה, שמתחילה רק אחרי מותה, נקראת בשם "חיי שרה"?

אין כאן רק תמיהה על בחירת מילים לא מתאימה, אלא זו כמעט התרסה ולעג לרש: הפרשה מספרת על כל מה שהפוך מחיי שרה. שרה הולכת ומתרחקת מהזיכרון מפסוק לפסוק, עד שבסוף הפרשה נדמה שאפילו בעלה שחי עמה למעלה ממאה שנה התקדם הלאה לפרק הבא בחייו?

ניזכר בשלוש הנושאים המרכזיים בפרשה: קבורת שרה, נישואי יצחק, ונישואי אברהם לאישה נוספת. הפרשה מתחילה עם מותה הפתאומי של שרה, אחרי ששמעה על עקידת יצחק. הנפש הרכה של האימא הרגישה, לא הכילה את תמונת בנה עקוד על המזבח והיא מתה. אברהם סופד לה ובוכה עליה ואז קם להעניק לה את הכבוד הגדול בעולם וקונה את מערת המכפלה לקבורתה. זה הסיפור הראשון בפרשה, שהוא ההיפך הגמור מ"חיי שרה" ומדבר על קבורת שרה בתוך האדמה.

הסיפור השני הוא הקמת הדור הבא: אברהם שולח את אליעזר להביא אישה ממרחק עבור בנו. הסיפור מסתיים במילים – שהן אמנם דרך הטבע – אך כל כך קשות מבחינת שרה: "וינחם יצחק אחרי אמו" ורש"י מפרש: "כל זמן שאמו של אדם קיימת כרוך אצלה ומשמתה הוא מתנחם באשתו".

ואז מגיע הסיפור האחרון, שהוא כל כך כואב מהזווית של שרה. בעלה המסור, "שאין אשה מתה אלא לבעלה", מתחתן שוב. הוא מביא את קטורה ויולד ממנה שישה ילדים נוספים. כאן הכאב מבחינתה של שרה הוא כפול: ראשית, מעצם זה שבעלה עובר לפרק הבא בחייו ויולד ילדים רבים אחריה.

אבל הרבה יותר גרוע, כשחושבים על האישה הספציפית עמה בוחר אברהם לחיות את שארית חייו:

1. בראשית כה: יוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה: ותלד לו את זמרן ואת יקשן ואת מדן ואת מדין ואת ישבק ואת שוח ... ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק: ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו.

אמנם התורה מסייגת כי דרך הנישואים לקטורה הייתה רק כ"פילגש" ולא כ"אישה". מה שאומר שהיו לה פחות זכויות, למשל היא לא הייתה מגורשת בכתובה. וכך שש הילדים שנולדו ממנה נחשבו רק "בני פילגשים" ולא זרעו הנבחר של אברהם. לכן אברהם נפרד מהם במתנות ושילח אותם, ואילו ארץ ישראל וברכת הזרע הנבחר נותרו שמורות ליצחק בלבד.

רמב"ן כה,ו: 'ולבני הפילגשים' - בעבור שנאמר לו 'כי ביצחק יקרא לך זרע' ולא ברע אחר, היו כל נשיו [חוץ משרה] פילגשים, לא היו נחשבות לנשים שאין זרען ביורשיו.

אבל מיהי אותה קטורה שאברהם לוקח כפילגש? מצד אחד, קוראת לה התורה בשם שלא הוזכר עד עתה: "קטורה", ומשמע בפשטות כי זו אישה שלישית חוץ משרה והגר.

רשב"ם: קטורה – לפי הפשט אין זו הגר [שהרי נקראת בשם אחר].

הרמב"ן מוכיח זאת גם מכך, שהתורה אינה מייחסת לה ייחוס. בעוד שאצל הנשים הקודמות הפליאה התורה את יחוסן, כמו אצל שרה שמדגישה שהייתה אחיינית אברהם, בת הרן. וכך מזכירה כמה פעמים "הגר המצרית" ורש"י מפרש שהייתה בתו של פרעה מלך מצרים, שראה את קדושתה של שרה ואמר "מוטב תהא בתי שפחה בבית זה ולא גבירה בבית אחר". אולם ביחס לקטורה לא נאמר כלום והדעת נותנת כי לא היה מה לספר. קטורה הייתה שפחה מקומית שעבדה בבית אברהם.

רמב"ן: 'ושמה קטורה' [ולא] 'בת פלוני החוי או הפלשתי והמצרי' כאשר אמר בנשי עשו וזולתן, כי היא כנענית וקיצר בייחוסה. ואולי תיקרא פילגש בעבור היותה שפחה ממשפחת העבדים ... ואין דרך הכתוב להזכיר באימהות השפחות רק שמן, כזלפה ובלהה.

אבל רש"י הפשטן טוען, שקטורה היא הגר הידועה שגורשה מבית אברהם בהוראתה של שרה.

רש"י: קטורה זו הגר, ונקראת קטורה על שם שנאים מעשיה כקטורת, ושקשרה פתחה, שלא נזדווגה לאדם מיום שפרשה מאברהם.

התורה מכנה את הגר בשם "קטורה", שכן רוצה לשבח את הכלה החדשה-ישנה, שהיו "נאים מעשיה כקטורת". גם משום שפירוש המילה "קטורה" בארמית הוא "קשר", ורומזת התורה "שקשרה פתחה ולא נזדווגה לאדם מיום שפירשה מאברהם".

הכלי יקר מוסיף טעם יפה לדעת רש"י: לשון התורה הוא "ויוסף אברהם ויקח אישה" ופירוש המילה "הוספה" הוא הגדלת המצב הקיים, אבל אברהם היה אלמן ללא אישה ומה זה "ויוסף"? היה צריך להיות כתוב "וילך אברהם ויקח אישה" כמו "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי"? מכאן הכרח רש"י שאברהם הוסיף על מעשה שעשה כבר: הוא הוסיף להביא את הגר אחרי שהיה נשוי לה.

כלי יקר: כן משמע לשון 'ויוסף' - שנשאה שנית.

וכאן עולה התמיהה המציקה איך כל זה נכנס בתוך "חיי שרה"? הרי שרה הייתה זו שדרשה לסלק את הגר מהבית לאחר שראתה את בנה מצחק עם יצחק, כפי שהכריזה: "גרש את האמה הזאת ואת בנה". אברהם ניסה להתנגד לה בטענה שישמעאל בנו (והגר פילגשו), אבל הקב"ה ציווהו "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה" ואברהם מצייט לשרה ומגרש את השפחה ואת בנה.

כמובן, זכותו של אברהם לחזור אחרי מות שרה אל השפחה, אבל לכלול הכול תחת "חיי שרה"!!

ליקוטי שיחות טו/145: לא רק שאירועי הפרשה התרחשו אחרי פטירת שרה, אלא גם בתוכנם הם ההיפך מ'חיי שרה': בתחילת הפרשה מסופר על קניית המערה עבור קבורתה, הסיפור השני הוא הליכת העבד להביא את רבקה, שמסתיים ב'ותהי לו לאשה ויאהבה וינחם יצחק אחרי אמו' ורש"י

מפרש: 'כל זמן שאמו של אדם קיימת כרוך הוא הצלה ומשמתה הוא מתנחם באשתו', וקל וחומר העניין השלישי בפרשה – 'ויסוף אברהם וייקח אישה וגו'.

נציין עוד: גם הפרשה האחרונה בספר בראשית, שעוסקת בעיקר בהסתלקות יעקב, נקראת בשם "ויחי יעקב". נראה שהדברים מכוונים ופרשיות של מוות מתוארות בשם "חיים". מה מונח כאן?

ב. בכללות אפשר לענות: שם הפרשה רומז למשמעות המהפכנית של המוות במחשבה היהודית. כשם שקוראים לבית העלמין "בית החיים" ועל המצבה כותבים "נפשו צרורה בצרור החיים", כך פרשה שמתארת את מה שאחרי המוות של שרה, נקראת בשם "חיים".

שלמה המלך מסכם בפסוק אחד את התפיסה היהודית על הפטירה:

2. קהלת יב,ז: וישב העפר על-הארץ כשהיה והרוח תשוב אל-האלהים אשר נתנה.

אנחנו מורכבים משתי מערכות נפרדות: גוף ונפש (אצל יהודי: "נשמה"). הגוף נוצר מהעפר ושב אל העפר, בעוד שהנפש באה מהעליונים ושובה אל מקורה ושורשה. הנפש רק **עוברת מעולם לעולם ושם ממשיכה ומתקיימת**. כפל המערכות מופיע כבר ברגע היצירה:

בראשית ב,ז: ויצר ה' אלוקים את האדם עפר מן האדמה, ויפח באפיו נשמת חיים.

נוצרנו כיצורים דואליים המורכבים מגוף ונפש. לאורך החיים, שתי המערכות הנפרדות פועלות ביניהן בסניגריה מופלאה, ובעת הפטירה ל"ע, כל אחת שבה אל המקום ממנו באה והנפש ממשיכה ומתקיימת למעלה ושם נדונה על מעשיה בעולם הזה.

נביא שלוש המחשבות לקיומה של הנפש: 1. **מותר האדם מהאנדרואיד**. יתרון האדם על פני המכשיר החשמלי הוא הרגשת ה"אני". ישנה אישיות נפשית שקמה בבוקר ורוצה וכוסת ומתלהבת ומתגעגעת. ה"אני" הזה מלא רגשות, נעים לו, הוא שבע, הוא רעב, הוא או רוח לו. זאת לעומת מכשיר טלפון עם תוכנת אנדרואיד שיכולה לתפקד כאילו היא אדם חי ונבון, היא מסוגלת לשוחח, לצחוק, להפגין עלבון או כאב – אבל זה כאילו. אין "אני" שמרגיש את זה. אין חיוניות נפשית רוגשת¹.

2. **רשות היחיד של התודעה**. הגוף, כמו כל דבר פיזי, הוא מושג ציבורי ששייך לרשות הרבים. כל מה שאני יודע עליו, גם אחרים יכולים לדעת. ניתן למדוד ולהעריך אותו. אולם הנפש היא אותו עולם פנימי ששייך רק לי ואין דרך למדוד אותו. המחשבות, התחושות, הזיכרונות וכאב בטן שהם רשותי הפרטית. המדע יכול לצפות בדקירת המחט, אך אינו יכול לחוש את הכאב. היא ביטוי הנפש שלי.

3. **התשוקה אל על**: אצל יהודי, ישנו ביטוי שלישי לקיומה של הנשמה: חוסר השקט והכיסופים להתעלות מעבר לעולם הגשמי ולהיות חלק מההוויה המופשטת. זה הביטוי הטהור של הנשמה.

רבי חיים ויטאל, שער הקדושה א,א: נודע אל בעלי מדע כי גוף האדם אינו האדם עצמו, זה נקרא בשר האדם, אלא הגוף הוא לבוש בו תתלבש הנפש השכלית אשר היא האדם עצמו.

התכונות הנפשיות הללו – הרגשת ה"אני", התודעה הפרטית וכיסופי הנפש אל על – הן לא מכאן. אין למדע שום יכולת לייצר או אפילו להבין אותן. הנפש היא אורחת בעולם הזה, שיוורדת לצורך שליחותה ואחר כך שבה למקום ממנו באה בתום שליחותה ושם נדונה על מעשיה בעולם הזה.

¹ יהודים עברו ליד ביתו של רבי זושא מאניפולי ושמעו צעקות מתוך הבית: "זושא, זושא, איפה זושא"? נבהלו מה קרה לצדיק ורצו פנימה. ראו את רבי זושא מסתובב עם נר בידו ומחפש את זושא. הסביר: 'יום יבוא ואתבקש להשיב את נשמת ליוצרה, ואז יעמדו חבריי סביב גופתי ויבכו: 'זושא, לאן הלכת?' אבל גופתי תשכב לידם כמו קודם, ובכל זאת יחפשו את זושא. ובכן, את הזושא ההוא – שלא ימצאו אז - אותו אני מחפש...!'

התפיסה היהודית גדולה יותר: הנפש החיונית שקיימת למעלה, **נשאר קשורה עם העולם הזה**. היא מרגישה את הילדים, כואבת את כאבם, אפשר לגשת אל מקום הקבר ולהתחנן לעוררות רחמי הנשמה עליונו², והמעשים הטובים שעושים הילדים לעילוי נשמתה נרשמים לזכותה בעולם הבא.

בהערה³ הובא המקור המרכזי לנושא השפעת מעשי הילדים על נפש הנשמה למעלה.

סיפור מרטיט: בארצות הברית היו זוג הורים שעברו אסון נורא. בנם הצעיר נפטר באופן פתאומי ל"ע ול"ע. הבן היה כל עולמם והם לא היו מסוגלים להתנחם. הם הלכו לרבנים שונים ואחד אמר שהילד כיפר על עם ישראל בלכתו, רב אחר אמר שהוא היה גלגול של נשמה מדור קודם שהייתה צריכה להשלים תיקון של כמה שנים, ורב שלישי הסביר שמדובר בניסיון שבא לבחון את אמונתם.

הדברים לא נכנסו לאוזניהם ולא מצאו אנרגיה להמשיך. ידיד עורר אותם ללכת אל הרבי. הם בכו והרבי בכה איתם יחד. הרבי שאל: "אם הייתם יודעים שהבן שלכם עובר דירה למקום אחר ואינכם יכולים לראות אותו – האם הייתם מחזיקים מעמד?" "כן. זה יהיה קשה אבל אפשרי". הרבי המשיך: "ואם יאמרו שביכולתכם לשלוח חבילות לאותו מקום בו נמצא הבן ולהיות בטוחים שהוא מקבל אותם – האם תשלחו לו?" – "בוודאי", ענו. ובכן, אמר הרבי, "הבן נמצא בשמים והחבילות שתשלחו לו – קדיש, משניות ומתן צדקה – יגיעו אליו ויעילו לנשמתו". בפעם הראשונה חשו ההורים עידוד. הם הבינו שהמוות הוא לא סוף הקיום, הוא סוג חדש של תקשורת. הוא לא גמר, אלא מעבר לעולם אחר.

זו משמעות כללית לשם "חיי שרה" ו"יחי יעקב": שרה לא נגמרה, אלא **עברה לצורת חיים אחרת**. קודם חיה בתוך גוף ועכשיו הנשמה חיה למעלה וזקוקה ומתחננת למעשי הילדים למטה.

בכך מבארים המפרשים תמיהה גדולה בפרשת השבוע:

בראשית כג,ד: תנו לי אחוזת קבר ואקברה מתי מלפני. ח: אם יש את נפשכם לקבור את מתי מלפני

מהי ההדגשה החוזרת של אברהם אודות המת המונח לפניו? וכי היה מת אחר שלא הונח לפניו?!

רמב"ן: 'מלפני' – כי אני לא אקבור מתי בקבר אחר ... כי אם לא תעשו כן אקברנו בארון. או יהיה טעמו: מתי אשר הוא לפני ואני צריך למהר לקברו.

הרמב"ן עונה שני תירוצים: א. אברהם התכוון להלחיץ אותם שלא יקבור את שרה במקום אחר, אלא ישאירה קבורה בארון. [זה היה רק איום, שהרי קבורה באדמה היא מצווה משום כבוד המת]. ב. אברהם התכוון לזרזם לסגור את העסקה משום שמתו מוטל לפניו.

² כל נשמה ממשיכה להיות קשורה עם יקיריה ואפילו של אדם פשוט (ראו ברכות יח,ב). הזוהר מסביר (ב) קמא,ב) כי בנפש יש שלוש דרגות – נפש, רוח ונשמה, בחינת "רוח ונשמה" מסתלקות למעלה ואילו "הנפש נוכחת בקבר ... ומתגלגלת בעולם הזה בין החיים כדי להתוודע לצערם ... וכשבני העולם בצער והולכים אל הקבר, הנפש מעוררת את בחינת ה'רוח' והרוח עולה ומעוררת את הנשמה והקב"ה חס על העולם".

³ סיפור מדרשי המובא במסכת כלה פ"ב ומועתק בתשובות אור זרוע (רבי משה בן יצחק מווינה, מגדולי רבני אשכנז לפני כ-800 שנה, מורו של המהר"ם מרוטנברג): מעשה ברבי עקיבא שראה בחלומו אדם שהיה ערום ושחור כפחם, והיה סוחר על ראשו מטען גדול של קוצים ורץ כמרוצת הסוס. שאלו רבי עקיבא: מדוע אתה עובד כל כך קשה? אם עבד אתה ואדונך עושה לך כך, אפדה אותך מידו, ואם עני אתה, אני מעשיר אותך. אמר אותו האיש: אל תעכבני, שמא ירגזו הממונים עלי. כיון שאני מת ובכל יום שולחים אותי לחטוב עצים ושורפין אותי בהם. אמר לו רבי עקיבא: מה היתה מלאכתך בעולם ממנו באת? אמר לו: גבאי המס הייתי ונושא פנים לעשירים והורג עניים. אמר לו: שמעת מהממונים אם יש לך תקנה? אמר: שמעתי מהם דבר שאינו יכול להיות, אילו היה לי בן שעומד בקהל ואומר "ברכו את ה' המבורך", ועונין אחריו "ברוך ה' המבורך לעולם ועד" או יאמר קדיש - מיד מתירין אותי מן הפורענות. אולם עזבתי אשתי מעוברת, ואיני יודע אם ילדה זכר ומי ילמדו תורה. הצטער רבי עקיבא והלך למקומו ושאל עליו. אמרו לו: ישחקו עצמותיו של אותו רשע. שאל על אשתו ואמרו לו: ימחה זכרה מן העולם. שאל על הבן, אמרו ערל הוא ואפילו מילה לא עשה. נטלו רבי עקיבא ומלו והושיבו לפניו, ולא היה מקבל תורה, עד שישב עליו ארבעים יום בתענית. אחר כך לימדו תורה וקריאת שמע ושמונה עשרה ברכות, והעמידו לפני הקהל ואמר "ברכו את ה' המבורך" וקדיש, ועוד לימדו משנה ותלמוד, הלכות ואגדות, עד שנתחכם מאוד והוא רבי נחום הפקולי (וכמה תלמידי חכמים יצאו ממנו). באותה שעה התירו המת מן הפורענות ובא לרבי עקיבא בחלום ואמר: תנוח דעתך בגן עדן, כשם שהנחת את דעתי והצלתי מגיהנום.

אמנם ה"כתב סופר" אומר רעיון מקורי: אברהם מדגיש כי הוא קובר את **מה שלפניו, הגוף המוטל על הקרקע, אך אינו נפרד מ"שרה"**, מהחלק הנפשי שימשיך להיות קשור עמו לעד⁴.

כתב סופר פרשתנו: נראה לומר שצדיקים במיתתם קרויים חיים ומיתתם רק בגוף שאדם רואה בעיניו אבל הנשמה חיה וקיימת, והיינו 'מתי מלפני' – רק מה שלפני.

הנה קטע ממכתב מרגש שמסכם את הרעיון, במענה לאישה שבעלה נפל ל"ע מפגיעת פגז:

תורת מנחם, מנחם ציון/558: בצער נודעתי על דבר האסון בפטירת בעלה הי"ד, ויהי רצון אשר מכאן ולהבא אך טוב וחסד ימצא את המשפחה. אביע בזה מהיגיון לבי כדי להקל הכאב ועכ"פ במקצת: עיקר הקשר בין אדם לחברו החביב עליו, וכל שכן בין איש לאשתו ובנים לאביהם, אינו מצד הגוף שהוא בשר, גידים ועצמות, אלא מצד הנפש והרוח שהן עיקר האדם ומהותו. כדור רובה או רסיס פגז פוגעים בגוף, אבל אין ביכולתם להזיק או אפילו לגרוע בנפש ובנשמה. הנשמה ממשיכה בחיים וממשיכה בקשר עם בני המשפחה, מצטערת בצערם ושמחה בשמחתם ... מובן שלנשמה תענוג מיוחד כאשר רואה את בני המשפחה מתאוששים מהאסון ומשתדלים לסדר חייהם באופן טוב ... ונחת רוח מיוחד כשהילדים מתחנכים בחינוך מתאים, לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים.

עד כאן רעיון כללי בנוגע למהות החיים שאחרי המוות, כנרמז בשם "חיי שרה". מכאן נעבור לרעיון מופלא שקשור לשרה עצמה ולצורת החיים שנמשכה **כאן בעולם הזה**.

ג. פרשת "חיי שרה" מספרת סיפור מופלא על **רציפות והמשכיות**. היא מלמדת כיצד נראה הזיכרון היהודי: איננו מוצאים נחמה בחקיקת שם יקירנו על לוח אבן, אלא חובתנו היא להמשיך כאן למטה את מה שעסקו בו בחייהם וכך החיים שלהם עצמם – מה שהלהיב והעסיק אותם במשך חייהם – נמשך גם הלאה והופך אותם להווייה שלא נגמרת.

רגע אחרי ששרה הסתלקה, אברהם עובר **להשלים את מה שהתחילה לעשות ולא סיימה**. נקרא שוב את הפרשה ונגלה דברי עומק: כולה מספרת סיפור אחד, איך אברהם עוזב את כל משימות חיי ומתמקד בהגשמת **חלום חייה של שרה** וכך להפוך אותה עצמה לנצחית ובלתי נפסקת.

לאורך חייהם של אברהם ושרה, ניטש ביניהם ויכוח נוקב: האם עיקר שליחותם היא **אוניברסאלית או פרטיקולארית** (ייחודית)? לפניהם עמדו שתי משימות: ראשית, אמורים להפיץ את האמונה בפני **כל באי עולם**, לגרום לכך שבברלין, ביוהנסבורג ובניו יורק – יזרקו את אלילי האבן ויפנו לא-ל אחד.

אבל זה לא מספיק. בטבורה של כל מהפכה, חייבה להיות קבוצה מובחרת שתהיה מסורה לדבר. להקים משפחה ועם שינהלו **חיים שלמים של קדושה**. לא רק אמונה כללית בה' ושבע מצוות בני נח, אלא מערכת חיים רצופה של דבקות בה'. הם יפתחו את העיניים וכריזו "מודה אני לפניך". לפני כל אכילה יודו על האוכל, ופעם בשבע שנים יעצרו לשנה שלמה את המסחר כדי להפגין שממנו השפע.

כאן ניטש הפער בין אברהם ושרה: אברהם הוא "אב המון גויים", הוא נושא באחריות האוניברסלית להפיץ את שם ה' בעולם. והדרך הכי טובה להעביר מסר היא – **ללדת אותו!** ללדת ילדים שישאבו השראה מאביהם. ילדים שיאכלו את האמונה של אבא בארוחת ערב. לכן **בנו בכורו הוא ישמעאל!** אחר כך יולד עוד שישה ילדים מבני האומות כדי להפוך את הבשורה שלו **מתיאוריה למשפחה**.

הדברים מגיעים לשיא מופלא במדרש מרתק:

⁴ **כמה רעיונות דומים:** 1. במכתבו הידוע לאלוף אריאל שרון כנחמה על מות בנו, ביאר הרבי את הלשון "המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים": כשם שחורבן ירושלים התרחש רק ברובד הפיזי אך ירושלים הרוחנית קיימת בקרבנו ובעולם הרוחני, כך גם בהסתלקות הנפש.
2. ראו תורת מנחם תשכ"א/396 שהביטוי "אפטר לייף" [אחרי החיים] אינו מתאים, משום שהחיים ממשיכים רק באופן שונה. הרבי הביא דוגמה לכך מעולם הפיזיקה, שכיום ידוע שהחומר אינו מתכלה ורק משנה צורה.
3. בלקו"ש כו/תצווה מברך בכך את הלשון "ואתה תצווה" אף ששמו של משה אינו מוזכר בפרשה, אלא שה"שם" – הגילוי של האדם נעלם אחרי פטירתו, אך ה"ואתה" – המהות שלו נותרת פעילה בעולם.

3. ילקוט שמעוני איוב תתקד: שלש נשים נשא: שרה מזרע שם, הגר מזרע חם וקטורה מיפת.

נישואיו של אברהם פרשו זרועות לכל ענפי האנושות: שרה הגיעה מהמזרח, מבבל, מזרעו המובחר של "שם". הגר הגיעה מהדרום, ממצרים-אפריקה, מזרעו הנחות של "חם", וקטורה הגיעה מצפון, מאירופה (אולי מיון), מזרעו המשובח של "פת".

ואברהם הצליח בגדול: הוא האיש המשפיע בהיסטוריה. רק לפני כמה שנים נחתמו "הסכמי אברהם", היוצרים קשר של שלום בין מיליארדי אנשים הקוראים לעצמם נכדי אברהם אבינו. יותר מארבעה מיליארד בני אדם – יהודים ולהבדיל נוצרים ומוסלמים – מאמינים באמונתו של אברהם. בכל העולם המערבי אי אפשר למצוא כיום עבודת אלילים פרימיטיבית לעץ ואבן ובעוד שאברהם לחם באביו וקפץ לאש של נמרוד, השנים חלפו ואמונתו חלחלה בכל זרעו ומהווה הכנה נמרצת לביאת המשיח.

מנגד, שרה היא פרטיקולארית: יש לה בעל אחד וילד אחד. אם אברהם הוא "אב המון גויים", שרה היא רק "אמנו", אמו של העם היהודי. שרה מתמסרת לייצר את המנוע מאחורי המהפכה, את הזרע הנבחר שיקדש חייו להמשיך את מפעל השליחות של אברהם.

אבל השנים חולפות ושתי המטרות הללו מתנגשות: האם המטרה המרכזית היא יצירת עם אחד בודד ושונה שלבדד ישכון או העיקר הם כלל האומות שמאמינות בא-ל אחד? שרה רואה את המרכזיות שהגר וישמעאל תופסים בתוך הבית ונחרדת. הגר מרימה ראשה והופכת להיות האישה העיקרית ובהמשך נבהלת יותר לראות את השתיל הזעיר – יצחק – מתחנך לאורו של ישמעאל ופוחדת לחשוב שהאוניברסליות תנצח. שעם ישראל לא יהיה יותר מסניף זעיר בין האומות, בלי ייחוד ובלי גאווה.

שרה תובעת מאברהם לגרש את הגר וישמעאל מהבית, כדי להציל ולרומם את זרעו של יצחק. מנגד, אברהם מסרב בתוקף והעימות בין שתי המשימות שלהם – הקמת האומות מול הקמת העם היהודי מגיע לשיא – ורק הקב"ה מכריע ועושה שלום בית.

הפער הזה רמוז בסיפור מסתורי ומופלא בגמרא, שהוא בבחינת מדרש פליאה:

בבא בתרא נח,א: רבי בנאה היה מסמן את גבולות מערת המכפלה (להכיר מקום הטומאה). נכנס למערת אברהם ומצא אליעזר עבד אברהם עומד על הפתח. שאל רבי בנאה: מה עושה אברהם? אמר: שוכב בחיקה של שרה והיא מעיינת בראשו (פולה כינים משערו). אמר רבי בנאה: אמור לו, בנאה על הפתח. אמר אברהם: יכנס, שאין יצר הרע בעולם ההוא (ואין פגם שיראה את המראה).

ההסבר נשגב: הכינים הם טפילים שניזונים מדם האדם. אין להם קיום משלהם והם יונקים את חייתם מהחי עליו הם מטיילים. הגר וישמעאל יונקים את כוחם מאברהם אבינו, ושרה נחרדת שמכוחות של אברהם הם מתגאים על זרע יצחק ומקבלים שפע עליון מהשמיים. לכן שרה מרחיקה את הכינים מראשו של אברהם. כלומר, היא מדייקת וממקדת את השפע של אברהם שילך למקום הנכון.

אולם כל העימות התרחש בחייה של שרה, אבל ברגע מותה הכול משתנה. אברהם עוזב את דרכו האישית ומתמקד להמשיך את מה ששרה התחילה ולא הספיקה בעצמה.

כעת נקרא שוב את העומק הנפלא מאחורי שלוש סיפורי הפרשה: הסיפור הראשון מספר על קניית מערת המכפלה בארץ ישראל. זה הנכס הראשון שנקנה עבור העם היהודי. הרעיון היהודי הפך מאידיאה, משאיפה, לטאבו וקושאן נדל"ן בארץ.

הסיפור השני: אברהם שולח את העבד להביא את רבקה, והתורה מסיימת "ויביאה האוהלה שרה אמו". נוצר המשך לשרה ונמצאה הנפש היחידה בעולם שיכולה להמשיך את משימת חייה ולגדל את הדור הבא בעם ישראל. (גם רבקה אוהבת את יעקב, כמו שרה שאוהבת את יצחק).

הסיפור השלישי והמרשים ביותר: אברהם מתחתן עם הגר וילד ממנה שישה ילדים (מהסיבות האמורות), אבל המהפך העצום מסתתר במילים האחרונות (מועתק במקור 2): "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפילגשים נתן מתנות וישלחם מעל בנו". כאן אברהם מכריע באופן סופי בעד זרעה של שרה. כתיבת צוואה היא רגע שאי אפשר לטייח בו. זה האירוע בו אברהם חייב להכריע אחת ולתמיד: שרה או הגר? שרה או קטורה? יצחק או ישמעאל? והוא מכריע בדרכה של שרה.

לכן אין פלא שהפרשה נקראת "חיי שרה": משום שכאן הגיעו לשיא חייה של שרה. חיים אמתיים, חיים שלא פוסקים ולא נגמרים, שממשיכים לפעול בחום גם לאחר שהמפעיל עצמו איננו⁵.

תוכן מליקוטי שיחות טו/147: בנו הגדול של אברהם הוא **ישמעאל**, ועד שכאשר נאמר 'בנך יחידך אשר אהבת' אומר אברהם 'את שניהם אני אוהב ושניהם יחידים לי'. שכן אברהם הוא לא רק אבי העם היהודי, אלא 'אב המון גויים', 'אב לכל העולם'. שרה, לעומתו, היא רק אמו של יצחק, היא מקימת העם היהודי, ולכן תבעה מאברהם 'גרש את בן האמה הזאת כי לא יירש עם בני עם יצחק'.

הנקודה הזו בולטת לאורך כל הפרשה: מערת המכפלה הייתה מקום קבורתם של אבות האנושות, אדם וחוה, ולכן שייכת לכאורה לכל באי עולם, אולם אברהם קונה אותה עבור שרה וזרעה היהודי. אחר כך נמנע אברהם לשדך את יצחק עם בתו של אליעזר, על אף רום מעלתו, משום ש'אין ארור מדבק בברוך' [ורק רבקה מתאימה להמשיך זרעה היהודי של שרה]. ובסוף הפרשה נאמר: 'וייתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפילגשים נתן מתנות וישלחם מעל פניו'.

הפטרות הפרשה מספרת על המאמצים של אדוניהו למלוך תחת דוד, וההחלטה של דוד להכתיר את שלמה אחריו. ההפטרות מסתיימת בקריאת בת שבע, אם דוד: "יחי אדוני המלך דוד לעולם". אבל איך יחיה לעולם? ובפרט שמכתירים לו יורש? אלא שכאשר מכתירים בן ראוי, שימשיך את מה שהאב התחיל - הוא יחיה לעולם! לחיי המלך עצמו לא יהיה הפסק והם יימשכו עולמית.

אי אפשר לסיים בלי להתייחס למאורע שציין העולם היהודי בסוף השבוע: כנס "השלוחים" העולמי. עצם מהותם של השלוחים אומרת: "חיי שרה". ההצלחה הכבירה של השלוחים, העובדה שהם עומדים בצדקתם ומחנכים דורות יהודים בתוך החורים הנידחים ביותר – היא הביטוי העוצמתי ביותר לכך שלא עזב הרועה את צאן מרעיתו ומעיתר על כולנו לגאולה פרטית וגאולה כללית בקרוב ממש.

סיפור מרטיט: ימי כינוס השלוחים מעוררים את זכרם של הרב גבי ורבקי הולצברג הי"ד, שלוחי הרבי מומבאי, שנרצחו בהתקפת הטרור בערב ר"ח כסלו תשסח. כמה חודשים לפני בר המצווה של בנם הניצול מהפיגוע, מוישי שיחי, הוא קיבל טלפון ממישהו עם סיפור מדהים:

אותו יהודי נכנס בזמנו לבית חבד מומבאי וסיפר לרב גבי שהוא מסר את תפיליו לבדיקה והוא תקוע בלי תפילין. הרב גבי לא התלבט ונתן לו זוג תפילין שהיו עמו. היהודי עזב לבית המלון וחצי שעה אחר כך שמע על ההתקפה הרצחנית בבית חבד. התפילין נשארו עמו עד היום, ובדיוק פגש חבדניק אחד והשיחה התגלגלה על הרב הולצברג והלה סיפר על בנו שחוגג עוד מעט בר מצווה. הוא מתקשר אפוא למסור למוישי את התפילין שקיבל מאביו, ברגעים האחרונים לחייו...

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**

⁵ בני משפחה התווכחו על נוסח המצבה של ההורים ולא הצליחו להכריע. הם כתבו לרבי שענה: להורים יש שתי מצבות: מצבת אבן דוממת בבית הקברות ומצבה חיה בדמות התנהגות הילדים. אם מישהו אינו מרוצה מנוסח המצבה הדוממת, הוא יכול להתנהג באופן טוב יותר לזכרם של ההורים ולקיים מצבה חיה לזכרם.